



Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 13.09.2017 ✓Accepted/Kabul: 15.10.2017

DOI: 10.30794/pausbed.414679

Araştırma Makalesi/ Research Article

## PİYANODA DEŞİFRENİN ÖNEMİ, TEKNİĞİ VE GELİŞTİRİLMESİ

Elmas GÜN\*, Tunahan ÖZTÜRK\*\*

### Özet

Piyano tekniğindeki güçlükler göz önüne alındığında, ileri bir teknik beceri düzeyine ulaşılabilmesi için, nota okumaya hakim olmak önkoşul niteliği taşımaktadır. Piyanonun çoksesli yapısı, iki elin aynı anda nota seslendirmesi, piyanoda deşifre yapmayı zorlaştıran etkenlerin başında gelmektedir. Piyano literatüründeki eserler, çok çeşitli teknikleri içermektedir. Teknik davranışların daha hızlı kazanılabilmesi için nota okuma aşamasında sıkıntılar yaşanmaması gerekmektedir. Dolayısıyla teknik düzey ile deşifre düzeyinin eşgüdümlü olarak yürütülmesi önemli görülmektedir. Deşifre düzeyinin geride kalması, teknik ve müzikal yorumun gelişmesinde engel teşkil etmektedir. Piyano çalışmaları uzun ve gayret sarf edilen bir süreç olması bakımından nota okuma zamanındaki tasarruf, performans başarısına engel teşkil edebilecek etkenleri azaltmakta, çalışma verimini artırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, deşifrenin öneminin, piyano eğitimindeki yerinin, nasıl uygulanması gerektiğinin ve nasıl geliştirilebileceğinin ortaya konulmasıdır. Deşifrenin çalgı eğitimine sağladığı katkılar araştırmacılarca kanıtlanmıştır. Bu çalışma, deşifrenin sağladığı katkıların tekrar vurgulanması ve bu katkılardan mümkün olduğunca yararlanılıp, konuya ilişkin bilinç kazandırılması açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışma deneysel araştırmalara ışık tutması açısından da önem taşımaktadır.

Araştırmada piyano eğitiminde deşifrenin önemini, uygulama tekniğini ve geliştirilmesini ortaya koymak için betimsel yöntem kullanılmıştır. Nitel bir derleme çalışması olan bu araştırmada ilgili literatür taranıp doküman incelemesi yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Müzik eğitimi, Piyano, Piyano eğitimi, Deşifre.

## THE IMPORTANCE, TECHNIQUE AND DEVELOPMENT OF SIGHT-READING ON PIANO

### Abstract

Considering the difficulties with the piano technique, having advanced sight-reading skills is a prerequisite in order to reach an advanced technical skill level. The polyphonic structure of the piano, playing the two hands at the same moment that is one of the factors that make it difficult to sight-read on piano. The pieces on the piano literature contain a wide variety of techniques. There should be no difficulties in reading the note to acquisition of technical behaviors quickly. On account of, it seems important to co-ordinate the technical level and the sight-reading level. The loss of the sight-reading level is an obstacle to the development of technical and musical interpretation. Piano work is a long and effortless process. Saving time in reading notes reduces the factors affecting performance success and increases the efficiency of work.

The aim of this study, to be revealed the importance and place of sight-reading on piano education, how it should be implemented and how it can be improved. Contribution of the sight-reading to instrumental education has been proven by researchers. This study seems important in the care of Re-emphasizing the contributions provided by sight-reading. In addition, this study is also important in light of experimental researches.

Descriptive method has been used to reveal the importance of sight-reading in piano education, the application technique and development. In this research, which is a qualitative compilation study, the related literature was searched and the document was examined.

**Key Words:** Music education, Piano, Piano education, Sight-reading.

\*Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Bölümü, BURDUR.

e-posta: elmasgun@mehmetakif.edu.tr

\*\*Yüksek Lisans Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Müzik Eğitimi, BURDUR.

e-posta: tunahanozturk07@hotmail.com

## 1. GİRİŞ

Müzik eğitiminin alt boyutlarından olan çalgı eğitimi içerisinde yer alan piyano eğitimi bu alanın önemli bir ögesidir. Piyano, müzik eğitimcileri tarafından, müziği çalma, dinleme ve okuma becerilerini kazanma, müziği anlama, müzik bilgisi oluşturma ve diğer müzik çalışmalarına temel oluşturma bakımından, en evrensel ve en temel çalgı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, piyano eğitimi, müzik programlarının vazgeçilmez bir parçasıdır (Kasap, 2004, akt. Dağdeviren, 2006). Müzik eğitimi içerisinde piyanonun bu kadar önemli bir yere sahip olması, onun taşıdığı çeşitli özelliklere bağlıdır.

Yönetken (1996)'e göre piyano; ses sınırı geniş, sabit perdeli, entonasyon sorunu olmayan, armonik ve polifonik karaktere sahip, her çeşit çoksesli eserin yorumlanabildiği, koral ve orkestral eserlerin analiz edilebildiği müzik eğitiminin temelini oluşturan çalgıların başında gelmektedir. Tüm bu özelliklerinden dolayı piyano, müzik eğitiminde kapsamlı bir yere sahiptir.

Piyano, hem solo hem de eşlik çalgısıdır. Yani kendi çaldıklarına yine kendisi yetkin bir biçimde eşlik edebilen bir çalgıdır (Erol, 1998). Birden çok çalgı ile seslendirilen eserler sadece piyano ile de seslendirilebilmektedir. Bu özelliği sayesinde orkestral bir eser, piyano düzenlemesi ile yorumlanabilmektedir. Çoksesli özelliği sayesinde tüm çalgıların içerisinde özgün bir yeri olan piyano, besteleme başta olmak üzere birçok alanda müzisyenlere kolaylık sağlamaktadır. Çoksesli bir çalgı olan piyano, tek başına bir orkestra olabilmekte ve bu özelliğiyle diğer çalgılara eşlik edebilmektedir.

Piyano, temel müzik bilgi ve becerilerinin kazandırıldığı, ses eğitiminin yapıldığı, müzik tür ve biçimleri hakkında bilgilendirme, besteleme, eşikleme ve eser analizinin yapılabildiği etkili bir eğitim aracıdır. Bu özelliklerinin yanı sıra piyano, çalışılan piyano eserlerini algılayabilme, kavrayabilme, uygulayabilme, ifade edebilme ve etkili bir performansla sergileyebilme gibi yüksek düzeyde kaygı ve beklentilerin olması bakımından da bir eğitim alanıdır. Evrensel nitelikteki piyano eğitimi örgün olarak ülkemizde konservatuvarlar, müzik eğitimi anabilim dalları, güzel sanatlar fakülteleri müzik bölümleri, güzel sanatlar liselerinde verilmektedir. Ayrıca piyano eğitimi, özel müzik dersaneleri ya da özel derslerle verilmektedir (Gün, 2014).

Ortaöğretim piyano eğitimi boyunca, literatüre ait etüt ve eserlerin zorluk derecelerine göre sıralanarak, öğrencilerin müzikal kimliklerini uluslararası standartlara uygun bir biçimde yapılandırılmaları için gerekli olan ve müzik eğitiminde tüm dünyada uygulanan basamak sistemi (Grade system), kullanılmaktadır. Bu sistemde piyano dersinin hedef davranışları aşamalandırılmıştır. Piyano dersi öğretim programında yer verilen ortak becerilerin yanında piyano dersine yönelik temel becerilerin kazandırılması da esas amaçlardan biridir. Piyano alanında kazandırılması amaçlanan beceriler; sol ve fa anahtarını birlikte okuma, sağ ve sol el koordinasyon, deşifre, yorumlama (icra), sahne ve performans becerileridir (MEB, 2006).

Müzik öğretmenliği açısından ele alındığında piyano eğitimi, piyano öğretimi yolu ile bireye piyano çalma davranışlarının kazandırılması ve bu yolla mesleğinin gerektirdiği müziksel davranış ve birikimlerin geliştirilme sürecidir şeklinde tanımlanabilir (Yokuş, 2005). Piyano eğitiminde öğrencilere, piyanonun belli bir başarı düzeyiyle çalınabilmesi için gerekli davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır.

Piyano eğitimi temelde öğrencilere, piyanoyu çalabilmeye yönelik teknik davranışları ve piyano için oluşturulan eserlerin yorumlanabilmesine yönelik müzikal davranışları kazandırmayı amaçlamaktadır. Başka bir ifade ile piyano eğitiminin temel amacı sağlam bir teknikle birlikte öğrencinin müzikal gelişimini sağlamak ve eserlerin teknik zorluklarının yanı sıra, müzikal boyutlarının da üzerinde durmaktır (Ercan, 2008: 141- 142) Tüm bu davranışların daha hızlı kazanılabilmesi için deşifrenin geliştirilmesi gerekir.

Deşifre sözcüğü köken olarak Fransızcaya dayanmakta olup, 'gizli haberleşmeye yarayan işaretlerin tümü', anlamına gelen 'chiffre' sözcüğünden türetilmiştir. (Özgür, 1995). Almanca'da 'dechiffiert', İtalyanca'da ise "a prima Vista" sözcükleri deşifre sözcüğünü karşılamaktadır. İngilizcede ise "decipher" sözcüğü şifre çözmek, yorumlamak anlamında kullanılmaması rağmen müzik terminolojisinde deşifre yapmak için "sight-reading" terimi kullanılmaktadır (Çimen, 1997).

Deşifre okuma, notaları, ilk okumada, yani önceden çalışılmaksızın ilk görüşte okuyup seslendirme becerisidir. Deşifre okuma daha önce görülmemiş sözsüz bir müzik parçasının, ilk anda, nota yükseklikleri ve ritmine uygun olarak okunmasıdır (Nart, 2010). Farklı bir deyişle daha önce solfejini yapmadığımız notaların ilk defa seslendirilmesidir. Deşifre tanımından yola çıkılarak, piyanoda deşifre, daha önceden notalarının okunmadığı

ve seslendirilmediği piyano eserlerinin ilk olarak yorumlanması olarak tanımlanabilir. Fenmen (1991)'e göre piyanoda deşifre, daha önceden çalınmamış bir eserin ilk defa çalmasıdır.

Küçük'e (1994) göre deşifre "çalma deşifresi" ve "çalışma deşifresi" olarak ikiye ayrılmaktadır. Çalma deşifresi ve çalışma deşifresi yine Küçük (1994) tarafından şu şekilde açıklanmaktadır; "Çalma Deşifresi", seviyenin altında bir parçayı normale yakın bir tempoda olabildiğince az hata ile çalmaktır. Burada tartım ve parçanın yürüyüşünün bozulmamasına dikkat etmek gerekmektedir. Yanlış basılan sesler olursa onları düzeltmek için durulmamalı veya geri dönlmemelidir. Bunun için çalınmakta olan notadan daha ilerideki notaların görülmesi gerekmektedir. "Çalışma Deşifresi" repertuara almak veya seviyeyi zorlayarak ilerlemek amacıyla seçilmiş eser ve etütlerin çalışılmasıdır. Burada doğru nota, doğru tartım ve doğru parmak numarası dikkat edilecek en önemli hususlardır. Çalma deşifresinin aksine çok yavaş çalışılmalı, en küçük nota, tartım ve parmak numarası hatasına dikkat etmek lazımdır. Çalma deşifresi, yapılan eser öncelikle repertuara almak amacıyla yapılmadığı ve teknik seviyenin altında bulunduğu için notayı hızlı okuma becerisini dolayısıyla deşifreyi geliştirebilir. Oysaki, çalışma deşifresi yapılan eser teknik ve müzikal seviyeyi geliştirmeye ve sahne performansı amacına yönelik yapılmaktadır. Burada da, ilk defa görülen notaların okunması ve seslendirilmesi söz konusu iken öncelikli hedef eseri tanımak ve onu dönem stil özelliklerine uygun olarak yorumlamaya çalışmaktır.

Türkmen (2008) tarafından, müzik öğretmeni adaylarının piyanoda deşifre çalabilme düzeylerini saptamayı amaçlayan "Müzik öğretmeni adaylarının piyanoda deşifre çalabilme düzeyleri üzerine bir çalışma" yapılmıştır. Araştırmanın evrenini; Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencileri, örneklemini ise; Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı'ndaki 16 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veriler, kaynak tarama yöntemi ile nicel veriler ise betimsel çalışma, anket ve uzman görüşleri ile elde edilmiştir. Örneklem grubuna "ABRSM Grade 4" kitabından seçilen üç parça çaldırılmıştır, kayıt altına alınmış ve istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin; ritimde % 85,9, doğru notada % 78,8, parça bütünlüğünde % 80,4, değiştirici işaretlerde % 79, tempoda % 76,9, müzikalitede % 74,4, parmak numaralarında % 98,3 başarı gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Özer (2010) tarafından yapılan "Piyano eğitiminde deşifre becerisinin kazandırılması" adlı çalışmada piyano öğretiminde düzenli deşifre çalışması yapılmasının, piyanoda deşifre çalma becerisine etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma kontrol gruplu deneysel bir araştırmadır. Araştırmanın örneklem grubu, Konya Çimento Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi birinci sınıftan 12 öğrencidir. Uygulanan seviye belirleme çalışmasından sonra deney ve kontrol grubundan 6'şar öğrenci seçilmiştir. Deney ve kontrol grubuna ön test uygulanmıştır. Deney grubuna 13 hafta boyunca düzenli olarak deşifre çalışmaları yaptırılmış ve üç kez ara gözlem kayıtları alınmıştır. Kontrol grubuna bu süreçte deşifre ile ilgili herhangi bir çalışma yaptırılmamıştır. Süreç sonunda kontrol ve deney gruplarına ön testte uygulanan ölçümler son testte de uygulanmıştır ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, deney grubu lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiş ve düzenli deşifre çalışmaları yapmanın deşifre becerisi kazanmaya olumlu yönde etkisinin olduğu saptanmıştır.

Uyan (2012) tarafından, ön dinlemenin lisans düzeyindeki gitar öğrencilerinin deşifre performanslarını etkisini saptamayı amaçlayan, "Lisans düzeyindeki gitar öğrencilerinde ön dinlemenin deşifre performansına etkisi" adlı çalışma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören gitar öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada tek gruplu ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından yazılan iki deşifre parçası, uzman görüşleri yardımıyla birbirine denk hale getirilmiş ve araştırmacı tarafından çalınarak kayıt altına alınmıştır. Ön test aşamasında öğrencilere yazılan parçalardan rastgele biri çaldırılmıştır. Son test aşamasında ise öğrenciler ön testte seçmediği parçayı bu sefer önce kayıtlı modelden dinleyip sonra deşifre etmişlerdir. Çalışmada ortaya çıkan veriler incelenmiş ve ön dinlemenin deşifre performansına etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çiftçiabaşı (2013) tarafından yapılan çalışmada hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde deşifre becerisine etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada "Ön test – Son test Kontrol Gruplu Model" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan Lisans III ve Lisans IV öğrencilerinden seçilen 40 katılımcı oluşturmuştur. Deney grubuna araştırmacı tarafından hazırlanan, hızlı okuma teknikleri eğitiminin içeriğiyle nota okuma tekniklerinin sentezlendiği bir eğitim verilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde deşifre becerisine etkisinin çalınmak istenen parçaların özelliklerine göre değiştiği, eğitim gören grubun bazı parçalarda olumlu yönde anlamlı fark yarattığını, bazı parçalarda ise iki grup arasında anlamlı fark olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Köse (2013) tarafından yapılan “Piyano eğitiminde hızlı deşifre teknikleri üzerine bir çalışma” isimli çalışmada hızlı deşifrenin piyano eğitimi üzerine etkinliği ve çeşitli deşifre yöntem ve tekniklerinin piyano eğitimindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü Anabilim Dalında 2012-2013 eğitim öğretim yılında öğrenim gören 10 temel piyano öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada deneysel model kullanılmış olup ön test-son test uygulanmıştır. Sonuç olarak; üzerinde yöntem ve teknik uygulanan grup ile kontrol grubu arasında hızlı deşifre çalabilme becerisinde deney grubunun lehine olumlu yönde anlamlı fark saptanmıştır.

S. Furneaux ve M.F. Land (1999) tarafından yapılan “*The effects of skill on the eye–hand span during musical sight–reading*” (“El ve göz aralığı becerilerinin müziksel deşifre esnasındaki etkileri”) El ve göz aralığı; deşifre müziği yapıldığı sıradaki göz pozisyonu ve el pozisyonunun arasındaki farktır. Bunu ölçebilmek için iki yol vardır. Bunlar, notalar (el ile göz arasındaki notaların sayısı; “nota endeksi”), ya da sürelerdir (tespit ile performans arasındaki sürenin uzunluğu; “zaman endeksi”). Amatör ve profesyonel piyanistlerin el ve göz aralıkları, deşifre müziği yaptıkları esnada karşılaştırıldı. Profesyoneller, amatörler göre çok daha büyük nota endeksleri gösterdi, (iki notaya kıyasla yaklaşık dört nota) ve tüm denekler nota endeksinde benzer değişkenlik gösterdi. Şaşırtıcı bir şekilde farklı gruplardaki piyanistler, ortalama olarak neredeyse aynı zaman endeksi (yaklaşık 1 saniye) gösterdi. Ayrıca beceri seviyeleri bakımından piyanistler arasında önemli bir fark yoktu. Ancak, profesyoneller amatörler göre önemli ölçüde az varyasyon gösterdi. Performans temposu zaman endeksinin önemli derecede etkilemiştir: Performansa hızlı tempolar uygulandığında bütün deneklerin zaman endeksinde bir azalma görüldü (yaklaşık 0,7 saniye) ve yavaş tempolar zaman endeksinin artırdı (yaklaşık 1,3 saniye). Tüm bunların anlamı, bilgilerin arabellekte saklandığı sürenin, yetenek yerine performans temposuyla ilgili olduğudur. Ancak, profesyoneller arabelleklerine daha fazla bilgi sığdırabilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, deşifrenin öneminin, piyano eğitimindeki yerinin, nasıl uygulanması gerektiğinin ve nasıl geliştirilebileceğinin ortaya konulmasıdır. Deşifrenin çalgı eğitimine sağladığı katkılar araştırmacılarca kanıtlanmıştır. Bu çalışma, deşifrenin sağladığı katkılarının tekrar vurgulanması ve bu katkılardan mümkün olduğunca yararlanılıp, konuya ilişkin bilinç kazandırılması açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışma deneysel araştırmalara ışık tutması açısından da önem taşımaktadır.

## 2.YÖNTEM

Araştırmada piyano eğitiminde deşifrenin önemini, tekniğini ve geliştirilmesini ortaya koymak için betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel yöntemde ilgi duyulan bir konu hakkında detaylı bilgi toplama ve konuyu tanımlama amaçlanır. Konunun “ne” olduğunun betimlendiği, açıklandığı çalışmalardır (Punch, 1998). Nitel bir derleme çalışması olan bu araştırmada ilgili literatür taranıp doküman incelemesi yapılmıştır.

## 3.BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde deşifrenin önemine, tekniğine ve geliştirilmesine ilişkin literatür taramasına yer verilmiştir.

### 3.1.Deşifrenin Önemi

Müzikte provasız performans olarak da adlandırabileceğimiz deşifre, müzik eğitiminin tüm alanlarında kazandırılması gerekli bir beceridir. Bireyin çalma esnasında karmaşık görsel veriyi (notayı) anlık hataları düzeltme şansı olmaksızın uygulayabilmesi için gereken karakteristik bir özelliktir. Deşifre yalnızca piyano eşlikçileri, orkestra şefleri ya da orkestra elemanları gibi alan uzmanlarının ihtiyacı olan bir ilgi alanı değil, aynı zamanda tüm müzisyenlerin elde etmesi gereken beş temel performans becerisinden biridir (Kopiez, Lee, 2008, akt, Kurtuldu, 2014).

Agay (1981), piyano eğitiminde deşifrenin önemini şu sözlerle açıklamaktadır: “Bir çocuğun ilkokuldaki ödevi okumayı öğrenmektir. Çocuk ancak okumayı öğrendikten sonra diğer konulara ve daha ayrıntılı çalışmalara başlayabilir. Aynı şekilde, piyano eğitiminde de öncelikle güçlük çekmeden çalabilme yeteneği geliştirilmelidir” (akt, Çimen, 2013). Nota okuma becerisinin geliştirilmesine gereken önem verilip bu konudaki çalışmalar piyano eğitiminin başlangıç aşamasından itibaren göz ardı edilmemelidir.

Piyanonun icat edilip mekanizmasının geliştirilmesiyle beraber günümüze kadar birçok besteci tarafından çok sayıda eser bestelenmiştir. Bu durum çok geniş bir piyano literatürü oluşturmuştur. Literatürün genişliğinden dolayı dünya çapında ünlü çoğu piyanistin literatürün tamamını tanıyıp yorumlamaya zamanının yetmediği bilinmektedir. Böylesine geniş bir literatürde piyano yorumcularının repertuarlarını genişletmek için öncelikle

hızlı nota okuma ve çalma beceresine sahip olmaları gerekmektedir. Piyano literatürünün genişliği, piyanistlerin piyanoda yeterli deşifre becerisine sahip olma gerekliliğini beraberinde getirmiştir ve bu literatür solo, eşlik ve orkestral boyutta oldukça geniştir (Wristen, 2005, akt. Kurtuldu, 2014). İyi bir deşifre düzeyi, eserlerin daha hızlı ve akıcı okunmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bu beceri, daha fazla eserin repertuvara eklenerek müziğin keşfini kolaylaştırıcı bir araç niteliği taşımaktadır. Çok sayıda eser deşifre etmek, farklı bestecilerin eserlerini tanımayı, farklı stil özelliklerini keşfetmeyi beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla piyano literatürünün büyük bir kısmını tanıyıp, literatüre hakim olabilmek için deşifre çalışmalarına yer verilmesi önemli görülmektedir. Deşifre becerisi kötü olan okuyucu sınırlı repertuarını çalışmak ve icra etmek için zaman bulabilirken, deşifresi iyi olan okuyucu genellikle kendi inisiyatifi ile çok geniş bir müzik repertuarına açılım yaparak yeni teknik, stil ve yorumlayıcı deneyimlere sahip olabilir (Newman, 1984, akt. Özer, 2010).

Piyano tekniğindeki güçlükler göz önüne alındığında, ileri bir teknik beceri düzeyine ulaşılabilmesi için, nota okumaya hakim olmak önkoşul niteliği taşımaktadır. Deşifre daha geniş bir repertuar oluşturma, piyano edebiyatını yakından tanıma, teknik, stil ve yorum geliştirme gibi olanaklar sunmaktadır (Çimen, 2013). Piyano literatüründeki eserler, çok çeşitli teknikleri içermektedir. Teknik davranışların daha hızlı kazanılabilmesi için nota okuma aşamasında sıkıntılar yaşanmaması gerekmektedir. Dolayısıyla teknik düzey ile deşifre düzeyinin eşgüdümü olarak yürütülmesi önemli görülmektedir. Deşifre düzeyinin geride kalması, teknik ve müzikal yorumun gelişmesinde engel teşkil etmektedir.

Piyanonun çoksesli yapısı, iki elin aynı anda nota seslendirmesi, piyanoda deşifre yapmayı zorlaştıran etkenlerin başında gelmektedir. Ağay, müzikte deşifre etmeyi metin okumaya benzetmiş ve özellikle çift porte ve iki farklı anahtar ile yazılmış bir piyano eserini ilk görüşte okumanın karmaşık ve düzenli çalışma gerektiren bir iş olduğuna değinmiştir. Deşifre becerisinin geliştirilmesi, piyanistin nota okumaya karşı güvenini artırıp müziği keşfetmenin zevkine varmasını sağlamaktadır (Nart, 2010). Deşifre becerisi zayıf olan piyanistler, deşifre sürecinde sıklıkla notaları tekrarlarlar ve eseri deşifre etmede güçlük yaşarlar. Bu yaşanan güçlük, eseri deşifre etme esnasında piyanistlerin fazla zaman ve enerji harcayarak yorulmalarına ve çalışma motivasyonunun ve disiplininin bozulmasına yol açmaktadır.

İleri düzey deşifre becerisine sahip piyanistler, yeni eserler çalışmayı eğlenceli bulurken, deşifre beceri düzeyi yetersiz piyanistlerde nota okuma ve eseri öğrenme işlemi yavaş olduğu için bir eserin tüm notalarını okuyamadan yorulmaktadırlar (Brown, 1996). Piyano çalışmaları uzun ve gayret sarf edilen bir süreç olması bakımından, nota okuma zamanındaki tasarruf performans başarısına engel teşkil edebilecek etkenleri azaltmakta, çalışma verimini artırmaktadır.

### **3.2.Deşifre Tekniği**

Piyano eğitiminde çok önemli bir yeri olan deşifre faktörünün uygulanmasında dikkat edilmesi gereken ayrıntılar bulunmaktadır. Deşifreyi uygulama aşamasına geçmeden önceki zihinsel süreçler hazır bulunuşluk düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. Armoni ve form bilgisi, müziksel işitme okuma yazma bilgisi hazır bulunuşluk düzeyinin temelini oluşturmaktadır.

Deşifrenin uygulanmasını iki temel aşamaya ayırmak mümkündür. Çiftçibaşı (2013) deşifrenin iki aşamadan oluştuğunu, bunların birincisinin hazırlık, ikincisinin uygulama olduğunu belirtmiş ve deşifre yapılmak istenen eserin özellikleri ile armonik yapısı hakkında bilgi sahibi olmanın deşifre sürecini hızlandırmaya katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Hazırlık aşamasının içeriği Çimen (2013)'e göre şu şekilde sıralanabilmektedir:

a) Eser adına bakılması: Çoğu zaman eserin adı (menuet, vals, sonat vb.) eserin temposu, karakteri, ritim yapısı hakkında bilgi verebilir. Bu bilgiler deşifre sırasında eserin devamı için armonik ve form yapıları hakkında tahminlerde bulunmayı sağlayabilir.

b) Eserin bestecisini ve yazıldığı dönemi saptama: Genel müzik kültürü ele alındığında her bestecinin kendisine has bir besteleme biçimi vardır. Bu biçimlere aşina olan bir piyanist, deşifre yapmak üzere olduğu eserin bestecisinden yola çıkarak eserin genel yapısı hakkında tahminlerde bulunabilir ve bu tahminler deşifrenin doğru şekilde yapılmasına katkı sağlayabilmektedir. Ayrıca eserlerin dönemsel özellikleri göz önüne alındığında gerek form, gerekse armonik yapıları açısından tahminlerde bulunabilmek deşifre sürecini kolaylaştırabilir.



c) Anahtarların kontrol edilmesi: Eserin sol eli ve sağ eli için hangi anahtarın kullanıldığı doğru notaların çalınması için önemlidir. Ayrıca eser içerisinde anahtar değişiminin olup olmadığının kontrol edilmesi gerekmektedir.

d) Tonalitenin belirlenmesi: Hem tona bağlı olarak değiştirici işaret almış notaların doğru seslendirilmesinde hem de eserin armonik eşliğinin deşifresinde tonalitenin doğru saptanması gerekmektedir. Ayrıca eser içerisinde ton değişiminin olup olmadığının saptanması deşifre sırasında duraksamanın olmaması bakımından önemli görülmektedir.

e) Ölçü sayısının kontrol edilmesi: Tartımların, sürelerin ve kuvvetli zamanların doğru biçimde seslendirilmesi için ölçü sayısına dikkat edilmelidir. Ayrıca eser içerisindeki ölçü sayısı değişimleri varsa uygulamaya başlamadan önce fark edilip deşifre sırasında akıcılık devam ettirilmelidir.

f) Rejistrın saptanması ve ellerin konumlandırılması: Piyanoda 7 oktav bulunmaktadır ve her bir oktava ait sesler portede farklı yerlere konumlandırılmıştır. Rejistr, ses aralığı anlamına gelmekte olup piyano için farklı oktav rejistrarı bulunmaktadır. Eserin ilk notalarının hangi oktav rejistrında yer aldığı saptanması esere doğru seslerle başlamak açısından önemlidir. Eser içerisinde oktav varyasyon işaretlerinin olup olmadığının önceden belirlenmesi gerekmektedir.

g) Temponun belirlenmesi: Deşifre düzeyine uygun bir temponun belirlenmesi, deşifre sırasında duraksamaların yaşanmaması bakımından önemli görülmektedir. Birim vuruşun ölçü sayısına uygun olarak vurulup deşifreyi zorlamayacak bir tempoda olmasının deşifre yapmayı kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Çalışma deşifresi yapılan eserler için hazırlık aşamasından sonra uygulamaya geçmeden önce eserin form yapısının da incelenmesi, müzikal ifadeyi güçlendirip, eserin yorumunu üst düzeye taşınması bakımından önemli görülmektedir.

Deşifreyi uygulama basamakları şu şekilde sıralanabilir:

a) Çalınan ölçüden ilerisini okumak: Deşifrenin uygulanmaya başlamasından itibaren gözler daima çalınan ölçünün ilerisini görmeye çalışmalıdır. Deşifrede notaları teker teker okumak akıcılığı bozan bir unsur olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla birden fazla notanın veya ölçünün görülüp hafızaya alınması deşifrenin akıcılığı bakımından önemlidir. Hafıza ile deşifre arasında doğrudan bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu konuda Fenmen ( 1947:82), “iyi okuyan bir piyanistin gözü çaldığı ölçüden daima bir, hatta daha fazla ölçü ilerisini okuyuverir. Böylelikle hep ileriye görmeye çalışır. Hafıza ile deşifre arasında burada bir yakınlık sezmemek mümkün değildir” demiştir.

b) Notaların hızlı okunması: Deşifre yaparken başlangıçta belirlenen temponun eserin sonuna kadar korunması deşifrenin müzikalitesini etkileyebilmektedir. Eserin farklı bölümlerinde yavaşlamaktan veya hızlanmaktan, notasyonda belirtilmediği sürece kaçınılmalıdır. Deşifrede istenilen, ilk kez görülmüş bir eseri orijinal hızında, notasyonda belirtilen tüm işaretlere uyarak hatasız biçimde çalabilmektedir. Dolayısıyla deşifre edilen bir eseri orijinal temposuna yakın bir tempoda çalabilmek için notaların hızlı okunması gerekmektedir.

c) El ve göz koordinasyonu: Deşifrede el ile göz arasında güçlü bir bağın olması gerektiği düşünülmektedir. Deşifre yaparken zorunlu kalmadıkça ellere bakmak, konsantrasyonu bozduğu gibi deşifrenin akıcılığını ve hızını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla el ile göz koordineli bir şekilde çalışabilmelidir.

d) Tekrar yapılmamalı: Deşifre uygulanmaya başlandığı andan itibaren anlatım bütünlüğünü koruyabilmek adına nota tekrarı yapılmamalı, yanlış çalınan notalar düzeltilmeye çalışılmadan devam edilmelidir. Yapılan tekrarlar ve geri dönüşler, anlatımın bütünlüğünü olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Tufan (2000)'a göre deşifreye başlanmadan önce;

Eserin donanımına ( değiştirici işaretlerine) dikkat edilmeli,

Eserin temposu ve ölçü numarasına göz atılmalı,

Esere doğru parmak numaralarıyla doğru pozisyonda başlanmalı,

Eseri çalarken ellere bakmadan çalabilmeye özen gösterilmelidir. (akt. Kurtuldu, 2014).

Piyanist bir eseri deşifre yapmaya başlamadan önce eserin, ton, tempo, biçimsel yapısı gibi özelliklerini hızlı bir şekilde göz gezdirerek tanımalı, kendisine eser hakkında ufak bir öngörü yaratmalıdır.

### **3.3.Deşifrenin Geliştirilmesi**

Deşifre sadece piyanistlerin değil, tüm müzisyenlerin elde etmesi gereken temel becerilerden bir tanesidir. Günümüze kadar deşifrenin müzisyenlere sağladığı yararlar ortaya konulmuş ve deşifrenin geliştirilmesiyle ilgili çok sayıda bilimsel çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda araştırmacıların ağırlıkla üzerinde durduğu alanlar hızlı okuma çalışmaları, el göz koordinasyonu ve görsel hafıza çalışmaları olmuştur.

Deşifre becerisinin gelişimi ile hızlı nota okuma becerisi arasındaki ilişki, ilköğretimde okuma becerisini yeni kazanmış öğrencilere, okuma becerilerini hızlandırabilmek amacıyla çok sayıda kitap okutulmasına benzetilebilir (Brown,1996). Çok sayıda eser deşifre etmek ile deşifre becerisinin geliştirilmesi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Olgun piyanistlerin kariyer hayatları boyunca genç piyanistlere göre daha çok eser çalışmış olmalarından dolayı, deşifre becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu düşünülmektedir.

Deşifre geliştirme sürecinde üzerinde durulması gereken çalışma alanlarını Çimen (2013)'e göre şu şekilde sıralamak mümkündür.

a) Ek çizgilerdeki notaların okunabilmesi için çalışma: Yüksek ve düşük frekanstaki seslerin karşılığı olan notalar, porte üzerinde ek çizgilerle gösterilir. Ek çizgi sayısının artması, gözün ayırt etme özelliğini azaltarak piyanisti deşifre esnasında zor duruma sokabilmektedir. Bu durumun yaşanmaması için ek çizgilerdeki notaların fazla kullanıldığı eserler bolca deşifre edilmelidir.

b) Akor gruplarının okunabilmesi için çalışma: Akorlar müzik literatüründe daha çok kök, 1.çevrim, 2.çevrim, 7'li ve çevrimleri halinde kullanılmaktadır. Bu akorlara şekilsel olarak çalışılması, akor görüldüğünde şeklinden hangi akor olduğunun tahmin edilebilmesi bakımından önemlidir.

c) El göz koordinasyonunu geliştirmek için çalışma: Deşifre yapılırken gözün klavye ve nota arasında gidip gelmesi piyanist için zaman kaybıdır. Hızlı ve doğru bir deşifre için gözler mümkün olduğunca ellere bakmadan nota üzerinde kalmalıdır. Bunun için gözler kapalı halde çalışmalar yapılarak tuşe hakimiyetinin ve hissiyatının artması sağlanabilir.

d)Deşifre geliştirici kaynak eserlerden çalışmak: Deşifre için özel olarak yazılmış eserlerden çalışmak deşifre geliştirmek için kaçınılmazdır. Ayrıca J.S. Bach'ın kontrpuan ile yazılmış koralleri deşifre için önerilmektedir.

e) Armoni çalışmalarının yapılması: Piyanonun çoksesli bir çalgı olarak bilinmektedir. Piyano için yazılmış eserlerin çoğunluğunda sağ eldeki melodiye sol el eşlik etmektedir. Bu eşliğin hangi armonik akorlar ile yapılabileceğinin tahmin edilmesi piyanisti deşifrede bir adım ileri taşımaktadır.

f) Bona çalışmaları: Deşifre çalışmalarında yapılan hataların çoğunluğu tartım hatalarıdır. Bu hataların düzeltilebilmesi için piyanistin bona altyapısının sağlam olması gerekmektedir. Tartım hatalarından kaçınabilmek için bona becerisinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

g) Hızlı nota okuma çalışmaları: Deşifrede başarılı olabilmenin gereklerinden en önemlisi hızlı nota okuma olarak görülmektedir. Hızlı nota okuma, tıpkı hızlı kelime okumada olduğu gibi çok okuma ile başarılabılır. Hızlı kelime okuma çalışmalarının tamamı nota üzerine aktarılarak yeni çalışmalar yapılabilir.

### **4.ÖNERİLER**

1.Deşifre, müziğin ve müzik eğitiminin her alanında karşılaşılabilecek bir beceridir. Bu alanlarda başarılı olabilmek için deşifreye gereken önemin verilmesi tavsiye edilir.

2.Deşifre becerisi bir hızlı okuma becerisidir. Bu beceriyi geliştirmek için, hızlı kelime okumada olduğu gibi çok sayıda metin, nota okunması önerilir.

3.Yetkin bir müzisyen veya müzik öğretmeni olabilmek için deşifre çalışmalarına önem gösterilmesi tavsiye edilir.

4.Deşifre, bilinçsiz yapıldığı sürece istenilen gelişmenin gözlenemediği bir beceri olduğundan deşifre çalışmalarının, hazırlık ve uygulama aşamalarına dikkat edilerek titiz bir şekilde çalışılması önerilir

5.Deşifre, piyano eğitimini doğrudan etkileyen bir basamak olduğundan gereken önemin verilmesi ve bu önemin öğrenciler tarafından benimsenmesinin sağlanması tavsiye edilir.

6.Bir eserin deşifre edilmesi genellikle öğrenciler tarafından sıkıcı bir eylem olarak görülür. Öğrencilerin deşifreyi eğlenceli bir öğretim basamağı olarak görebilmelerini sağlamak amacıyla çalışmalar yapılması önerilir.

7.Öğrencilere, derslerinin bir bölümünde deşifreyi geliştirici çalışmalar yaptırmaları, deşifre çalışmaları için hazırlanmış veya tavsiye edilen kaynaklardan deşifre ödevleri vermeleri önerilir.

---

#### KAYNAKÇA

- Brown, C. (1996). Çalgı **Eğitiminde Nota Okuma Becerisinin Önemi** (N. Ercan, Çev.). *Mavi Nota Müzik ve Sanat Dergisi*, 21, 36-37.
- Çiftçi, M. C. (2013). **Hızlı Okuma Teknikleri Eğitiminin Müzik Eğitiminde Deşifre Becerisine Etkisi**. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Çimen, G. (1997). **Piyano Eğitiminde Deşifre**. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Sempozyumu, Bolu.
- Çimen, G., Ercan, N., Gökbudak, Z. S., Karakelle, S., Aziz, G., Ekinci, H., Gün, E. (2013). **Piyano Öğretiminde Pedagojik Yaklaşımlar**. Ankara: Pegem Akademi.
- Fenmen, M. (1947). **Piyanistin Kitabı**. Ankara: Kültür kitapevi.
- Fenmen, M. (1991). **Müzikçinin El Kitabı**. Ankara: Müzik ansiklopedisi yayınları.
- Kurtuldu, M. K. (2014). **Piyano Öğrencilerinin Deşifre Becerileri İle Piyano Dersi Başarılarının Karşılaştırılması**. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 11-23.
- Küçük, A. (1994). **Bir Piyano Eseri Nasıl Çalışılır** [Özel Sayı]. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 185-194.
- MEB, (2006). **AGSL Piyano Dersi Öğretim Programı (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar)**. Ankara.
- Nart, S.D. (2010). **Deşifre Şarkı Söyleme Eğitimine Yönelik Deneysel Bir Öğretim Metodu**. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özer, B. (2010). **Piyano Öğretiminde Deşifre Becerisinin Kazandırılması**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.